

ADVOKATFIRMAET DA
NORJUS

Justis- og beredskapsdepartementet
Postboks 8005 Dep
0030 Oslo

Oslo, 31 august 2014

NOU 2014:1, Ny arvelov

I tilknytning til forslaget til ny arvelov, vil vi gjerne få komme med noen kommentarer som vi håper departementet vil kunne ha nytte av i sitt arbeid.

Med vennlig hilsen
Advokatfirmaet DA NorJus

Eivind Bergh-Jacobsen (sign)
Advokat MNA

Noen kommentarer til forslaget til ny arvelov, NOU 2014:1

Økt arv til samboer og ektefelle

I dag arver som kjent gjenlevende ektefelle en fjerdedel av avdødes formue når avdøde etterlater seg livsarvinger. Vi har inntrykk av at det er relativt bred aksept for dette hva angår felleseie, særlig likedelingsmidler. Når det gjelder særæie, er vårt inntrykk at det store flertall tror at ektefellen ikke arver noe som helst av avdødes særæie, og at folk flest mener at dette er riktig. For øvrig er det relativt mange som tror at eiendom som er tinglyst i den enes navn er dennes særæie.

Arvelovutvalget fremholder at arvinger i dag ofte er så høyt oppe i årene at de ikke har det samme behovet for arv som tilfellet var tidligere.

Dette er sikkert ofte riktig, men saken har flere sider. I de fleste arvetilfeller, særlig i familier som bor i pressområder består dødsboets verdi i all hovedsak av bolig. I motsetning til eldre og godt voksne mennesker som ofte sitter på nedbetalt bolig, har unge mennesker som skal etablere seg ofte betydelige økonomiske utfordringer hvis de ønsker å bo innenfor rimelig reiseavstand til der de fleste arbeidsplassene finnes.

Etterkommernes behov for arv er derfor i dag minst like stort som tidligere. Vi som arbeider med arveoppgjør i det daglige ser at arven fra gamle mennesker som dør ofte finner veien til barnebarna enten med en gang eller over tid. Uansett ender formuen til en avdød person ikke ute i luften, men hos en eller flere fysiske eller juridiske personer. Lovgivers oppgave er å gi regler om arv som oppfattes som rettfærdig av folk flest.

Når en person gifter seg på nytt og senere dør, vil nok de fleste mene at det er rimelig om den nye ektefellen arver noe, særlig hvis ektefellen har stilt mye opp og gjort mye for avdøde. Men hvis en stor del av arven ender hos den nye ektefellen og dennes etterkommere, vil nok avdødes etterkommere oppleve det som urettferdig. Det er nettopp dette Arvelovutvalget legger opp til, og i vesentlig større grad enn hva som er tilfellet i dag. Se vedlagte excel-ark som viser hvor stor del av formuen som ender hos den nye ektefellen etter dagens regler og etter de foreslåtte reglene. Hvis vi legger til grunn at ektefellene går inn i det nye ekteskapet med like store formuer, og hvis vi forutsetter at den nye ektefellen beholder sin egen formue intakt, vil den nye ektefellen og dennes etterkommere sitte igjen med mer enn dobbelt så mye som førstavdødes etterkommere dersom det ikke er skrevet testament. Er det skrevet testament vil lengstlevende sitte igjen med mer enn tre ganger så mye som førstavdødes etterkommere. Når to mennesker gifter seg for annen gang, vil altså den tilfeldighet at en av dem lever lengre enn den andre føre til en betydelig formuesforskyvning fra førstavdøde til lengstlevende og dennes etterkommere.

Etter dagens regler får som kjent den nye ektefellen ikke sitte i uskiftet bo når det finnes særkullsbarn. Resultatet er at det kan være vanskelig for ektefellen å beholde boligen. Det skal imidlertid sies at ikke helt få yngre mennesker som gifter seg på nytt er sikret med livsforsikring og på den måten klarer å kjøpe ut avdødes barn av boligformuen. Uansett kan problemet løses ved å gi lengstlevende rett til å beholde boligen i uskiftet bo med særkullsbarna. Det vil løse gjenlevendes boligproblem uten å gå på bekostning av arven til førstavdødes etterkommere.

Arvelovutvalgets mandat har vært å se på de juridiske og økonomiske sider ved arv. Vi som arbeider med arv i det daglige, vet at de psykologiske og menneskelige aspekter er minst like viktige. Hvor

mye arv du får etter din forelder dreier seg ikke bare om hvor mange penger du berikes med, men oppleves i stor grad også som et mål på hvor stor verdi du hadde for far eller mor.

Arvelovutvalget har sett og tatt hensyn til behovet som ektefelle eller samboer nummer to har for å bli sikret mot å bli kastet ut av boligen når ektefellen dør. Særkullsbarnas følelser og behov for rettferdighet har ikke utvalget vurdert.

Samboers arverett

Mange av dem som forblir samboere over lengre tid, gjør det fordi en eller begge ønsker et mindre forpliktende samliv enn ekteskap. Vår erfaring er at det blant par mellom 30 og 50 år vanligvis er mannen som ikke ønsker å gifte seg. Det er positivt at Arvelovutvalget går inn for å gi arverett for samboere i slike forhold. I den andre enden av skalaen finner vi pensjonister som slår seg sammen etter at de er blitt enke eller enkemann og velger å leve sammen som samboere og ikke ektefeller, for å holde formuene adskilt både mens de lever, og ikke minst når de er døde og barna skal arve. Legalarverett til 6 G etter fem år slik Arvelovutvalget foreslår, vil være å påtvinge mange eldre samboere en ordning de ikke ønsker.

Når samboere gis arverett, vil det være behov for en klar definisjon av hvem som er samboere. Noe annet vil gi grunnlag for tvister, særlig når det står om den del penger. Krav til folkeregistrering er firkantet og har sine svakheter, men det gir notoritet.

For at ikke samboere skal oppleve å bli påtvunget regler de ikke ønsker, kan en mulig løsning på spørsmålet om arv for samboere være som følger:

Etter fire år på samme adresse får samboerne skriftlig beskjed fra Fylkesmannen om at de vil arve hverandre hvis de ikke bestemmer annet i testament som er forevist den andre. For samboere som ikke ønsker å arve hverandre, vil dette kunne gi grunnlag for orden og trygghet. For samboere der den ene ikke ønsker å gifte seg, vil dennes holdning til arv komme på bordet og dermed kunne bidra til avklaring av forholdet.

Avkortning i arv

Arvelovutvalget foreslår at avkortning i arv må være avtalt mellom giver og mottaker for å kunne tas hensyn til når arven faller.

I de aller fleste familier ønsker foreldrene å behandle barna likt. Gir de store gaver til et av sine barn, vil de vanligvis mene at de andre barna skal ha det samme, om ikke før, så i alle fall når de selv er døde. Ikke minst gjelder dette når foreldrene hjelper et av barna med å skaffe seg bolig. Dagens arvelov tar etter vår vurdering ikke tilstrekkelig hensyn til dette, ved at det må være avtalt eller forutsatt at foreldrene ønsket avkortning. Arvelovutvalget går enda et skritt lenger vekk fra likhetsprinsippet ved å foreslå at avkortning må være avtalt.

Etter vår vurdering burde regelen snus på hodet, altså slik at likhet blir hovedregelen, i alle fall for gaver over en viss verdi, f.eks. 1 G, mens ulikhet må avtales eller forutsettes. Hvis vi legger til grunn at foreldrene ønsker likhet, er det likhet på oppgjørstidspunktet de normalt vil tenke på. Da må det tas hensyn til gavens verdiutvikling med mindre noe annet er avtalt eller forutsatt. Er det gitt et pengebeløp, bør dette derfor oppreguleres i takt med konsumprisindeksen. Er det gitt en tomt, bør gaveverdien reguleres i takt med eiendomsprisutviklingen, enten den har gått opp eller ned.

Nåværende arvelov, hovedregel, ikke testament

Mor er død. Far gifter seg på nytt med en enke som også har barn fra før. Far dør.
Hvor ender familieformuen?

	Mor er død, far sitter i uskiftet bo	Far gifter seg på nytt og skifter boet. <i>Til far og barna:</i>	Far dør etter å ha vært gift på nytt. <i>Til barna og fars enke:</i>	<i>Til barna totalt:</i>
Far	50	62,5		
Mor †	50			
Uskifteboet omfatter	100			
Barna arver		37,5	46,9	84,4
Fars enke arver			15,6	
Fars enke og hennes livsarvinger eier selv *)			100,0 *)	
Fars enke og hennes livsarvinger sitter igjen med			115,6	

**Enken og hennes livsarvinger sitter igjen med
i forhold til fars barn (livsarvinger):**

137 %

*) = Summen av det fars enke og hennes barn fikk ved skifte av boet etter hennes avdøde mann,
altså summen av det som tidligere har vært fordelt mellom henne og hennes livsarvinger.

Nåværende arvelov, far har testamentert en tredjedel til ektefelle nr 2

	Mor er død, far sitter i uskiftet bo	Far gifter seg på nytt og skifter boet. <i>Til far og barna:</i>	Far dør etter å ha vært gift på nytt. <i>Til barna og fars enke:</i>	<i>Til barna totalt:</i>
Far	50	62,5		
Mor †	50			
Uskiftebo	100			
Barna arver		37,5	41,7	79,2
Fars enke arver			20,8	
Fars enke og hennes livsarvinger eier selv *)			100,0 *)	
Fars enke og hennes livsarvinger sitter igjen med			120,8	

**Enken og hennes livsarvinger sitter igjen med
i forhold til fars barn (livsarvinger):**

153 %

*) = Summen av det fars enke og hennes barn fikk ved skifte av boet etter hennes avdøde mann,
altså summen av det som tidligere har vært fordelt mellom henne og hennes livsarvinger.

Forslag til ny arvelov, hovedregel, ikke testament

	Mor er død, far sitter i uskiftet bo	Far gifter seg på nytt og skifter boet. <i>Til far og barna:</i>	Far dør etter å ha vært gift på nytt. <i>Til barna og fars enke:</i>	<i>Til barna totalt:</i>
Far	50	75		
Mor †	50			
Uskiftebo	100			
Barna arver		25	37,5	62,5
Fars enke arver			37,5	
Fars enke eier selv			100,0 *)	
Fars enke sitter igjen med			137,5	

Enken og hennes livsarvinger sitter igjen med i forhold til fars barn (livsarvinger):

220 %

*) = Summen av det fars enke og hennes barn fikk ved skifte av boet etter hennes avdøde mann, altså summen av det som tidligere har vært fordelt mellom henne og hennes livsarvinger.

Forslag til ny arvelov, far har testamentert tre fjerdedeler til ektefelle nr 2

	Mor er død, far sitter i uskiftet bo	Far gifter seg på nytt og skifter boet. <i>Til far og barna:</i>	Far dør etter å ha vært gift på nytt. <i>Til barna og fars enke:</i>	<i>Til barna totalt:</i>
Far	50	75		
Mor †	50			
Uskiftebo	100			
Barna arver		25	18,8	43,75
Fars enke arver			56,3	
Fars enke eier selv			100,0 *)	
Fars enke sitter igjen med			156,3	

Enken og hennes livsarvinger sitter igjen med i forhold til fars barn (livsarvinger):

357 %

*) = Summen av det fars enke og hennes barn fikk ved skifte av boet etter hennes avdøde mann, altså summen av det som tidligere har vært fordelt mellom henne og hennes livsarvinger.